

Remiss. Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS

Yttrandet har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Karin Forsberg Nilsson, institutionen för immunologi, genetik och patologi, sammankallande, professor Eva Tiensuu Janson, institutionen för medicinska vetenskaper, professor Lars Rönnblom, institutionen för medicinska vetenskaper, samt professor Peter Stålberg, institutionen för kirurgiska vetenskaper. Utredare Oskar Fahlén Godö har bidragit med administrativt stöd.

Generella synpunkter

Expertgruppen välkomnar utredningens betänkande, i så måtto att det innebär en ansats till att beskriva långtgående förändringsprocesser inom det svenska hälso- och sjukvårdslandskapet. På så vis blir betänkandet ett viktigt tidsdokument, om än kanske inte alltför mycket mer än så.

Expertgruppen väljer att i detta yttrande framför allt fokusera på den första av betänkandets rekommendationer, den som rör förutsättningar för utbildning och forskning. Expertgruppen ställer sig bakom utredningens förslag att ”förutsättningarna för forskning och utbildning måste säkerställas i samband med större strukturförändringar och investeringar inom hälso- och sjukvården” (s. 350), men konstaterar att det egentligen är häpnadsväckande att så inte redan sker.

Något som ofta tappas bort i diskussioner om hälso- och sjukvårdens organisering på regional och nationell nivå, är hur oerhört mycket bättre möjligheterna till effektiv vård och behandling för långa rader av sjukdomar blivit under de senaste decennierna. Dessa förbättringar har möjliggjorts i första hand av den medicinska forskningen, i andra hand av professionsdriven samverkan mellan universitet, sjukhus och industri, medan vare sig strukturella och organisatoriska makroförändringar, nya sjukhusbyggnationer eller externa managementkonsulter har spelat en väsentlig roll för utvecklingen.

De organisatoriska förändringar som den svenska sjukvården står inför är omfattande och genomgripande, både vad gäller nära vård, nationell högspecialiserad vård och privatiseringar. Som exemplet NKS visar, tenderar förändringarna att leda till kraftigt försämrade förutsättningar för både utbildning och forskning, trots att den initiala målsättningen var den motsatta.

Att fokusera universitetssjukhus i allt högre grad mot att hantera små volymer patienter i behov av högspecialiserad vård leder inte bara till svårigheter med tillgång på VFU-platser, utan även, och framför allt, till att den kliniska utbildningsvardagen urlakas och den viktiga praktiska färdighetsträningen kraftigt försvåras. Även den kliniska forskningen drabbas hårt av alltför små patientvolymer inom många diagnoser för att kunna genomföra studier. Fokus på högspecialiserad vård inom smala diagnoser leder också i första hand till att forskning på de breda folksjukdomarna försvåras.

Expertgruppen konstaterar att både utbildning och forskning tyvärr får alltför lite utrymme i betänkandet. Vad gäller utbildning kan man inte bara fokusera på blivande läkare, även om den nya, sexåriga läkarutbildningen kommer att ställa betydligt högre krav på högkvalitativ klinisk utbildning; modern hälso- och sjukvård kräver en komplex blandning av professioner, såsom sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, BMA, fysioterapeuter, kliniska farmaceuter, med flera. Detta gör kompetensförsörjningen komplicerad, och konsekvenserna av försämrade möjligheter att bedriva utbildning i kliniska miljöer riskerar bli förödande.

Utredningens förslag till åtgärd för att stärka förutsättningarna för utbildning och forskning är att föreslå regeringen att ”utreda hur förutsättningarna för utbildning och forskning inom hälso- och sjukvården ser ut på regional och nationell nivå i dag och hur förutsättningarna kan säkerställas vid fortsatta strukturförändringar och investeringar” (s. 350). Expertgruppen anser att detta är både olämpligt och otillräckligt.

Som redan konstaterats, anser expertgruppen att det är häpnadsväckande att förutsättningarna för utbildning och forskning inte kan säkerställas idag. Det är en samhällsfråga av yttersta vikt; morgondagens kompetensförsörjning är beroende av dagens utbildning, morgondagens sjukvård är beroende av dagens forskning. Det räcker inte med ytterligare utredande.

Expertgruppen konstaterar att utredningens fokus i stor utsträckning är på samordning och uppdrag till statliga myndigheter, och finner det därför märkligt att de statliga myndigheter som faktiskt har expertis i frågan, nämligen universitet med medicinska fakulteter, inte lyfts fram som en del av lösningen.

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2020-09-08

UFV 2020/1096

Inga av de strukturella förändringar som sker inom hälso- och sjukvården idag måste med någon sorts lagbundenhet leda till utarmning av klinisk forskning och utbildning. Att det blivit så handlar istället om att de berörda lärosätena inte tillåts delta i planerings- och beredningsarbetet. Expertgruppen föreslår därför att en första lösning på problemet vore att regeringen gav regionerna i uppdrag att involvera berörda lärosäten från början vid all projektering av genomgripande strukturella och organisatoriska förändringar.

Expertgruppen konstaterar också att en avgörande faktor för problemen med att säkra utbildningens och forskningens ställning inom universitetssjukvården är att verksamheten bedrivs av två olika huvudmän, lärosäten och regioner. Detta ger i sig upphov till problem med samordning, som inte förbättras av att de olika organisationerna i regel har olika, delvis motstridiga, uppdrag och målbilder. Om någonting ska utredas vidare, anser expertgruppen att detta istället borde vara huvudmannaskapet för universitetssjukhusen.

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2020-09-08 Dnr UFV 2020/1096

Socialdepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress:
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare:
Oskar Fahlén Godö
Utredare

Telefon:
018-471 68 16

Telefax:
018-471 20 00

oskar.fahlen.godo@uadm.uu.se

www.uu.se

Remiss. Strukturförändring och investering i hälso- och sjukvården – lärdomar från exemplet NKS

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar expertgruppens yttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats yttra sig över rubricerad remiss.

Bifogat yttrande har utarbetats av en expertgrupp bestående av professor Karin Forsberg Nilsson, institutionen för immunologi, genetik och patologi, sammankallande, professor Eva Tiensuu Janson, institutionen för medicinska vetenskaper, professor Lars Rönnblom, institutionen för medicinska vetenskaper, samt professor Peter Stålberg, institutionen för kirurgiska vetenskaper. Utredare Oskar Fahlén Godö har bidragit med administrativt stöd.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad rektor i närvaro av universitetsdirektören Caroline Sjöberg, efter föredragning av utredaren Oskar Fahlén Godö. Närvarande därutöver var akademiombudsmannen Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Jacob Färnert.

Eva Åkesson

Oskar Fahlén Godö